

Natuurtoets Noordpolder en Jagersrust te Woensdrecht

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 257279
revisie 00
22 mei 2013

auteur

G.R. Meijer MSc

Opdrachtgever

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520
4801 DZ Breda

datum vrijgave
22 mei 2013

beschrijving revisie 00

goedkeuring
Ir. J. Kornhorst

vrijgave
Ing. R. Walraven

Projectgroep bestaande uit:

G.R. (Gijs) Meijer MSc
ir. M. (Martijn) Korthorst
ir. R. (Randy) Walraven

Tekstbijdragen:

G.R. (Gijs) Meijer MSc

Fotografie:

G.R. (Gijs) Meijer MSc

Datum van uitgave:

22 mei 2013

Contactadres:

Beneluxweg 7
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2013

Ingenieursbureau Oranjewoud

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	blz.
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel	4
1.3 Leeswijzer	4
2 Wettelijk kader natuurbescherming	5
2.1 Algemeen.....	5
2.2 Flora- en faunawet.....	5
2.3 Ecologische hoofdstructuur.....	5
2.4 Natura 2000	5
3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen	7
3.1 Gebiedsbeschrijving	7
3.1.1 Noordpolder.....	7
3.1.2 Jagersrust	9
3.2 Voorgenomen werkzaamheden	12
3.2.1 Noordpolder.....	12
3.2.2 Jagersrust	12
4 Methodiek	15
4.1 Algemeen.....	15
4.2 Bureauonderzoek.....	15
4.3 Terreinbezoek	16
4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	16
5 Resultaten gebiedsonderzoek.....	17
5.1 Beschermde soorten	17
5.1.1 Bureauonderzoek.....	17
5.1.2 Terreinbezoek	18
5.2 Beschermde gebieden.....	22
5.2.1 Noordpolder.....	22
5.2.2 Jagersrust	23
6 Toetsing natuurwetgeving.....	25
6.1 Effecten beschermde soorten	25
6.1.1 Noordpolder.....	25
6.1.2 Jagersrust	27
6.2 Effecten beschermde gebieden	29
6.2.1 Noordpolder.....	29
6.2.2 Jagersrust	29
7 Conclusies.....	31
7.1 Conclusies soortenbescherming.....	31
7.1.1 Noordpolder.....	31
7.1.2 Jagersrust	31
7.2 Conclusies gebiedenbescherming.....	32

7.2.1	Noordpolder.....	32
7.2.2	Jagersrust	32
7.3	Tot slot.....	32
 Bijlage 1: Wettelijk kader		1
 Bijlage 2: Locaties maatregelen.....		7
 Bijlage 3: Kaarten waarnemingen beschermde en/of bijzondere soorten.....		13

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Waterschap Brabantse Delta is voornemens om op verschillende plangebieden maatregelen te treffen in het kader van natuurontwikkeling. De plangebieden bevinden zich in de gemeente Woensdrecht in het westen van Noord-Brabant en zijn op te delen in twee gebieden; Noordpolder van Ossendrecht (Noordpolder) en Jagersrust. In deze natuurtoets zullen beide plangebieden worden beschreven.

Het plangebied Noordpolder bevindt zich in het westen van Ossendrecht (Gemeente Woensdrecht). De Noordpolder valt binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en is aangewezen als reservaatgebied en Natte Natuurparel (NNP). Om deze reden wil Waterschap Brabantse Delta met de overige betrokken partijen (o.a. Natuurmonumenten en de gemeente Woensdrecht) het gebied gefaseerd verder ontwikkelen als natuurgebied waarbij het agrarisch gebruik wordt verminderd. In het plangebied zullen diverse werkzaamheden plaats gaan vinden in het kader van de verdere ontwikkeling als natuurgebied.

Het plangebied Jagersrust betreft diverse landbouwpercelen in de gemeente Woensdrecht. Deze percelen bevinden zich in het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal'. Het Vogelrichtlijngebied 'Brabantse Wal' en het Habitatrichtlijngebied 'Ossendrecht' zijn onderdeel van dit Natura-2000 gebied. Het plangebied jagersrust bevindt zich binnen de beschermingszone van Natte Natuurparel 'Grootte Meer' (onderdeel van Natura 2000-gebied 'Brabantse Wal'). Het huidige agrarische gebruik heeft een ongewenste invloed op de waterhuishouding van het Grootte Meer. Het gebied is verdroogd en de waterkwaliteit moet worden verbeterd. Waterschap Brabantse Delta is voornemens met de overige betrokken partijen (o.a. Natuurmonumenten en de gemeente Woensdrecht) diverse werkzaamheden uit te voeren op de percelen om zo de verdroging op de Brabantse Wal terug te dringen en de waterkwaliteit te verbeteren.

De voorgenomen werkzaamheden dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving; de Flora- en faunawet, Ecologische hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de natuurtoets beschreven. In afbeelding 1.1 zijn de globale liggingen van de verschillende locaties weergegeven.

Afbeelding 1.1: Globale ligging van de deelgebieden (rood omlijnd) in gemeente Woensdrecht (bron: Google Maps).

1.2 Doel

Voor de voorgenomen werkzaamheden is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van voorliggende natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, EHS en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding wordt beschreven waarom deze natuurtoets is uitgevoerd en met welk doel. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee algemene informatie verwoord over de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk drie wordt de huidige en toekomstige situatie van het plangebied beschreven en de ligging ten opzichte van de Ecologische hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands). In hoofdstuk vier wordt de gebruikte methode voor de uitvoering van deze natuurtoets omschreven. De resultaten van de natuurtoets flora en fauna zijn beschreven in hoofdstuk vijf. Deze zijn onderverdeeld in de resultaten van de literatuurstudie en het veldbezoek. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vijf getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en Natuurbeschermingswet 1998. Hieruit komen conclusies en aanbevelingen voort, die worden omschreven in hoofdstuk zeven. Het laatste hoofdstuk geeft de gebruikte bronnen voor dit onderzoek weer. Achter dit hoofdstuk bevinden zich twee bijlagen, die algemene informatie verschaffen met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

2.3 Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de EHS en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

2.4 Natura 2000

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de natuurlijke waarden van het gebied direct of indirect aantasten.

3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen

3.1 Gebiedsbeschrijving

3.1.1 Noordpolder

Plangebied Noordpolder ligt in het westen van Noord-Brabant aan de voet van de Brabantse Wal, op de overgang naar het kleigebied van Zeeland. Het gebied is circa 250 hectare groot. Het plangebied ligt in de Noordpolder van Ossendrecht, ten westen van de dorpen Hoogerheide, Calfsvan en Ossendrecht en ligt in de gemeente Woensdrecht. In het gebied is met name natuur en landbouw aanwezig en het kenmerkt zich door de aanwezigheid van kwel en rijkdom aan gradiënten. In de Noordpolder wordt gestreefd naar de ontwikkeling van een natuurrijk cultuurlandschap in het oosten van de polder en een halfnatuurlijk moerasgebied in de oude kreekbeddingen en het westen van de polder. Door ontwikkeling van het natuurrijk cultuurlandschap in het oosten blijven de cultuurhistorische waarden en de openheid van het gebied intact terwijl tevens optimale mogelijkheden ontstaan voor ontwikkeling van natuur in de kwelrijke zone aan de voet van de wal. Door het slotenpatroon zoveel mogelijk te handhaven moet de waardevolle historische landschapsstructuur goed zichtbaar blijven.

Door vernatting van het gebied en herstel van maaiveldskwel worden in combinatie met een maaibeheer de botanische potenties optimaal benut en blijft het gebied open. Onder invloed van de voeding met kwelwater en de gradiënt in de samenstelling hiervan komen in de waterlopen soortenrijke verlandings- en watervegetaties tot ontwikkeling. In de oude kreekbeddingen en het verder van de wal gelegen zuidwestelijke deel van de polder (Calfvense Kreek) en het westelijke deel van de polder (watergang langs de Schenkeldijk), is ruimte voor moerasontwikkeling. In de laagste delen die permanent geïnundeerd raken ontstaat open moeras terwijl hogere delen die periodiek droogvallen begroeid raken met moerasbos. De moerasontwikkeling biedt met name goede levensmogelijkheden voor moerasvogels.

De herinrichtingmaatregelen zijn erop gericht de doelstellingen uit het natuurbeheerplan van de Provincie Noord Brabant te realiseren. Dit betekent voor het plangebied dat de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd voor de volgende beheertypen:

- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N05.01 Moeras
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos

De Noordpolder is verdeeld in twee deelgebied, deelplan 3 (het noordelijke deel) en deelplan 4 (het zuidelijke deel). Deelplan 3 heeft een oppervlakte van circa 86,4 hectare en is weergegeven in afbeelding 3.1. Deelplan 4 is gelegen tussen de Maareberg en de Calfvenseweg en heeft een oppervlakte van circa 55,6 hectare en is weergegeven in afbeelding 3.2. In afbeelding 3.3 zijn enkele impressies van de Noordpolder weergegeven.

Afbeelding 3.1: Begrenzing deelplan 3 Noordpolder (noordelijk deel)

Afbeelding 3.2: Begrenzing deelplan 4 Noordpolder (zuidelijk deel)

Te dempen/verondiepen greppel in deelplan 3

Greppel in deelplan 3

Locatie van voorgenomen maaiveldsverhoging in deelplan 3

Verland uiteinde van sloot aan oostzijde deelplan 3

Te dempen/verondiepen greppel in deelplan 4

Locatie 6: Bosschage

Afbeelding 3.3: Impressies plangebied Noordpolder.

3.1.2 Jagersrust

Het plangebied Jagersrust betreft diverse landbouwpercelen in de gemeente Woensdrecht. Deze percelen bevinden zich in het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal'. Het Vogelrichtlijngebied 'Brabantse Wal' en het Habitatsrichtlijngebied 'Ossendrecht' zijn onderdeel van dit Natura-2000 gebied. Het plangebied jagersrust bevindt zich binnen de beschermingszone van Natte Natuurparel 'Grootte Meer'. Het huidige agrarische gebruik heeft een ongewenste invloed op de waterhuishouding van het Grootte Meer. Het gebied is verdroogd en de waterkwaliteit moet worden verbeterd. In november 2009 is er een convenant gesloten met verschillende partijen op de Brabantse Wal om de verdroging op de Brabantse Wal terug te dringen en de waterkwaliteit te verbeteren. De aankoop en inrichting van Jagersrust maakt onderdeel uit van het afgesproken maatregelenpakket.

Plangebied Jagersrust is gelegen in het westen van Noord-Brabant en ligt op de Brabantse Wal tussen de kernen van Hoogerheide, Ossendrecht, Putte en Kalmthout. Jagersrust is een landbouwenclave gelegen tussen de natuurgebieden van Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal'. Door het gebied lopen twee

belangrijke verkeersaders, de Onze Lieve Vrouwe Ter Duinenlaan/Abdijlaan van Ossendrecht naar Huijbergen en de Putseweg (N289) van Hoogerheide naar Putte.

In de huidige situatie is het plangebied Jagersrust voornamelijk een agrarische enclave binnen een bosgebied en verdroogde heideterreinen. In aansluiting op het streefbeeld wordt voor Jagersrust gestreefd naar een variabel landschap dat vooral bestaat uit lage, vochtige vegetaties met hagen, struwelen en bosperceeltjes met bijbehorende bosranden. In dit landschap wisselen droge- en natte heide en heischrale graslanden, open zand, natte laagten, vennen, struweel en bos elkaar af.

De herinrichtingmaatregelen zijn gericht op de doelstellingen uit het natuurbeheerplan van de Provincie Noord Brabant te realiseren. Dit betekent voor het plangebied dat de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd voor de volgende beheertypen:

- 06.04 Vochtige heide
- 06.05 Zwakgebufferd ven
- 11.01 Droog schraalgrasland
- 12.02 Kruiden- en faunairijk grasland
- 12.05 kruiden- en faunarijke akker
- 14.02 Hoog- en laagveenbos
- 05.01 Moeras

De maatregelen die met het inrichtingsplan genomen worden zijn met name gericht op het realiseren van de juiste randvoorwaarden van bovengenoemde beheertypen. In eerste instantie wordt hier invulling aan gegeven door de huidige landbouwfunctie op te heffen. De concrete maatregelen worden beschreven in paragraaf 3.2.2.

Plangebied Jagersrust bestaat uit een aantal deelgebieden, waarnaar hierna wordt gerefereerd als trajecten. In deze natuurtoets worden vijf trajecten beschreven; traject 2a en 2b, traject 3a en 3b en traject 6.

Traject 2a en 2b

Traject 2a en 2b zijn samen ongeveer 33 hectare groot en bestaan voornamelijk uit akkers en weilanden met greppels. Ongeveer de helft is in eigendom van Natuurmonumenten, de rest is in bezit van particulieren en Bureau Beheer Landbouwgronden. Om landschappelijke aansluiting te kunnen realiseren is ook een deel van het omringende bos bij het projectgebied betrokken. Deze aangrenzende percelen zijn al in beheer bij Natuurmonumenten. Traject 2a licht langs de Abdijlaan en Putseweg in Ossendrecht. In traject 2a zijn twee percelen met bebouwing aanwezig welke niet tot het plangebied behoren. Traject 2b ligt langs de onverharde weg 'Weg naar de Groene Dries' en is gelegen ten noordoosten van het Groote Meer tegen de Belgische grens. De begrenzing van traject 2a en 2b van plangebied Jagersrust is weergegeven in afbeelding 3.4. Impressies van de plangebieden zijn weergegevens in afbeelding 3.6.

Trajecten 3a, 3b en 6

De trajecten 3a en 3b zijn tezamen ongeveer 21 hectare groot en bestaan voornamelijk uit akkers en weilanden met greppels. Het gebied is gelegen ten noorden van de Onze Lieve Vrouwe ter Duinenlaan en ten oosten van de Putseweg (N289). Ongeveer 13 hectare is in eigendom van Natuurmonumenten, de rest is in bezit van Evides, de gemeente Woensdrecht en Bureau Beheer Landbouwgronden. In traject 3a is één perceel met bebouwing aanwezig, welke niet tot het plangebied behoort. Traject 6 is ongeveer 2,9 hectare groot en bestaat uit akkerland. Het gebied is gelegen ten zuiden van de Onze Lieve Vrouwe ter Duinenlaan en ten westen van de Putseweg (N289). De begrenzing van traject 3a, 3b en 6 van plangebied Jagersrust is weergegeven in afbeelding 3.5. Impressies van de plangebieden zijn weergegevens in afbeelding 3.6.

Afbeelding 3.4: Begrenzing traject 2a (links) en 2b (rechts) van plangebied jagersrust

Afbeelding 3.5: Begrenzing traject 3a en 3b (links) en traject 6 (rechts) van plangebied Jagersrust.

Weiland in traject 2a

Te dempen greppel in traject 2a

Bosrand langs traject 2a

Grasland en akkerland in traject 2b

Akker, greppel en bosrand in traject 3a

Maisakker met ruigtestrook in traject 3b

Afbeelding 3.6: Impressies verschillende trajecten plangebied Jagersrust.

3.2 Voorgenomen werkzaamheden

3.2.1 Noordpolder

In deelplan 3 en 4 van de Noordpolder worden in het kader van de verdere ontwikkeling als natuurgebied diverse werkzaamheden uitgevoerd. De concrete maatregelen die getroffen worden die relevant zijn voor de bestaande Flora- en Fauna zijn als volgt:

- Dempen en/of verondiepen van watergangen/greppels
- Graafwerkzaamheden ten behoeve van realisatie nieuwe watergangen
- Graafwerkzaamheden ten behoeve van realiseren van natuurvriendelijke oevers (NVO's) en moeraszone
- Ophogen van maaiveld
- Aanbrengen nieuwe duikers
- Aanbrengen stuw

De specifieke locaties van de voorgenomen maatregelen zijn weergegeven in de afbeeldingen in bijlage 2.

3.2.2 Jagersrust

Op de verschillende percelen van het deelgebied Jagersrust (traject 2a, 2b, 3a, 3b en 6) worden maatregelen getroffen in het kader van het betrekken van de agrarische percelen bij het aangrenzende natuurgebied. De concrete maatregelen die getroffen worden die relevant zijn voor de bestaande Flora- en Fauna zijn als volgt:

- Opheffen huidige landbouwfunctie (traject 2a, 2b, 3b en 6)
- Verschralen van de grond door de toplaag af te graven (traject 2a)
- Dempen en/of verondiepen van watergangen/greppels (traject 2a, 2b en 6)
- Graafwerkzaamheden ten behoeve van realisatie ven (traject 2a)

- Graafwerkzaamheden ten behoeve van realisatie natuurvriendelijke oevers/moeraszone (traject 3a)
- Inzaaien akkers
- Uitdunnen bosrand

Daarnaast zijn er plannen om akkers in te zaaien en bos aan te planten. Ook zijn er nog niet concrete plannen om een aantal bosranden grenzend aan traject 2a en 3b uit te dunnen. Hierbij zullen bomen gekapt worden om een overgang van open gebied naar bos te realiseren.

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de zwaarder beschermde soorten (Tabel 2 en 3) uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.

Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:

- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl;
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- Regionale verspreidingsatlassen.
- Gegevens van de NDFF.
- Aangeleverde gegevens van Vereniging Natuurmonumenten

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ. Gekeken is naar de ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied en naar de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen kan het effect worden bepaald. Hiernaast is gebruik gemaakt van de kaarten op de website van de provincie Noord-Brabant en Alterra (interactieve kaart EHS), om te bepalen of het plangebied overlapt of grenst aan EHS. Toetsing vindt plaats aan de hand van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (Spelregels EHS).

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

De gegevens van de NDFF en Natuurmonumenten van de plangebieden bevatten wel de exacte locaties en dateringen van de waarnemingen.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Op 29 april 2013 is een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Beschermde soorten

5.1.1 Bureauonderzoek

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving soorten voor van diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992 en Limpens *et al.*, 2010), libellen (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002), dagvlinders (Bos *et al.*, 2006), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Voor de plangebieden Noordpolder en Jagersrust is tevens informatie opgevraagd bij de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Deze database van de Gegevensautoriteit Natuur bevat informatie over het voorkomen van zeldzame en beschermde soorten planten en dieren in Nederland. Voor deze quickscan zijn waarnemingen vanaf het jaar 2007 meegenomen. Daarnaast is voor plangebied Noordpolder informatie opgevraagd bij de beheerder van de Noordpolder van Ossendrecht, de heer K. Akkermans van Natuurmonumenten. De locaties van de waarnemingen zijn ingemeten en weergegeven op kaarten in bijlage 3.

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) en de gegevens afkomstig van de NDFF blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaardere beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten. Vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde nesten (categorie 5). Gekeken is naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Op de site telmee.nl (2007-2013) worden de volgende waarnemingen vermeld voor de directe omgeving (Flora- en faunawetsoorten Tabel 2, 3 of soorten met jaarrond beschermde nesten):

Vogels

Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd): Boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstraat, havik, huismus, ooievaar, slechtvalk, sperwer, steenuil en wespandief.

Zoogdieren

Zwaardere beschermd: Eekhoorn, boomarter, baardvleermuis, franjestaart, gewone- en ruige dwergvleermuis, gewone- en grijze grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, meervleermuis, watervleermuis

Reptielen/amfibieën

Zwaardere beschermd: Alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, vinpootsalamander, levenbarende hagedis, gladde slang,

Vissen

Zwaardere beschermd: Geen

Vlinders en Libellen

Voor zwaarder beschermde vlinders en libellen is uitgegaan van de meer specifieke gegevens van de NDFF. Uit deze gegevens blijkt dat er in de afgelopen jaren geen zwaarder beschermde plantensoorten zijn waargenomen binnen de plangebieden.

Flora

Voor zwaarder beschermde flora is uitgegaan van de meer specifieke gegevens van de NDFF en Natuurmonumenten. Uit deze gegevens blijkt dat er in de afgelopen jaren geen zwaarder beschermde plantensoorten zijn waargenomen binnen de plangebieden.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

5.1.2 Terreinbezoek

Op 29 april 2013, bij half bewolkt weer met een temperatuur van circa 13 C° (bron: knmi.nl) is een eenmalig terreinbezoek aan de plangebieden afgelegd door een deskundig ecooloog van Oranjewoud. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten in de plangebieden. In de volgende paragrafen wordt per plangebied de aanwezige biotopen en de aangetroffen en/of de te verwachten soorten beschreven.

5.1.2.1 Noordpolder

In deelplan 3 en 4 zullen watergangen (gedeeltelijk) gedempt en verondiept worden. Tevens wordt het maaiveld plaatselijk verhoogd en gaan graafwerkzaamheden plaatsvinden om de oude kreekloop te herstellen en natuurvriendelijke oevers en moeraszones aan te leggen. Ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden is sprake van watergangen, greppels, ruig grasland, oevervegetatie en agrarische percelen.

Oevervegetatie

De watergangen die gedempt/verondiept gaan worden betreffen sloten en greppels. De natuurvriendelijke oevers en moeraszones worden aangelegd ter plaatse van de oevers van de wat bredere watergangen. Ten tijde van het terreinbezoek wordt de oevervegetatie langs deze watergangen veelal gedomineerd door riet, lisdodde, fluitenkruid en algemene grassen. Verder zijn de volgende soorten op diverse plekken veelvoorkomend; hondsdrif, brandnetel, paarse- en witte dovenetel, pinksterbloem, ridderzuring en smeerwortel. Op basis van de gegevens van NDFF en Natuurmonumenten komen in en langs de watergangen en greppels de bijzondere soorten rijstgras, brede waterpest, holpijp, duizendknoopfonteinkruid, groot blaasjeskruid, waterviolier, knolsteenbreek en zwanenbloem voor (zie bijlage 3). Uit de bureaustudie blijkt dat er geen zwaarder beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten) langs de oevers in het plangebied voorkomen.

Vegetatie ruig grasland en agrarische percelen

Op de locaties waar graafwerkzaamheden en maaiveldverhoging plaats gaan vinden, betreft het voornamelijk ruig grasland en agrarische percelen. De vegetatie ter plaatse van het ruige grasland bestaat ten tijde van het terreinbezoek voornamelijk uit diverse grassoorten, madelief, klaver, paardenbloem en heermoes (zie afbeelding 5.1), met hier en daar wikke, ooievaarsbek, ereprijs en

distels. De agrarische percelen hadden ten tijde van het terreinbezoek nog amper vegetatie met hier en daar grassen en zuring. Op basis van de bureaustudie komen de kenmerkende soorten brede wespenorchis en gewone dotterbloem voor op de percelen van de Noordpolder. Er zijn enkele waarnemingen bekend in het noorden en ten zuiden van het plangebied. Deze soorten zijn tijdens het terreinbezoek ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden echter niet aangetroffen. Uit de bureaustudie blijkt dat geen zwaarder beschermde soorten voorkomen op in het plangebied van de Noordpolder.

Naast zwanenbloem en brede wespenorchis blijkt uit de NDFF gegevens de tabel-1 soorten koningsvaren, kleine maagdenpalm en grote kaardenbol voor te komen in het plangebied. Deze soorten zijn echter enkel waargenomen in de bosschages net ten oosten van het plangebied (zie bijlage 3).

Zoogdieren

Tijdens het terreinbezoek is de haas, en zijn molshopen en sporen van reeën waargenomen. Daarnaast worden soorten als konijn, egel, vos, bunzing en hermelijn verwacht. Het plangebied biedt geschikte biotopen voor algemene muis- en spitsmuissorten. Uit de bureaustudie blijkt dat de zwaarder beschermde eekhoorn en boomarter zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. Dit zijn soorten die voornamelijk in bosrijke gebieden voorkomen. Ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden biedt plangebied Noordpolder geen geschikte biotopen voor deze soorten. Verwacht wordt dat vleermuizen foerageren in het plangebied. Er worden geen bomen gekapt, dus eventueel aanwezige verblijf- en rustplaatsen van boombewonende vleermuizen worden niet aangetast.

Vogels

Tijdens het terreinbezoek zijn de vogelsoorten zwarte kraai, blauwe reiger, wilde eend, meerkoet en torenvalk waargenomen. Daarnaast zijn er holen in bomen waargenomen die duiden op de aanwezigheid van spechten. Ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden biedt het plangebied geschikte nestlocaties voor voornamelijk weide- en watervogels. Binnen het werkgebied zijn geen geschikte nestlocaties voor vogels van categorie 1-4 (boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstraat, havik, huismus, ooievaar, slechtvalk, sperwer, steenuil en wespandief). Jaarrond beschermde nesten zijn dan ook niet aangetroffen.

Vissen

De watergangen waar werkzaamheden uitgevoerd gaan worden zijn bemonsterd met een RAVON steeknet. Verder zijn er een aantal greppels die gedempt gaan worden. Deze stonden droog en/of waren verland, waardoor ze niet geschikt zijn voor vissen (zie afbeelding 3.3). Hieronder vallen de meest noordoostelijke greppels in deelplan 3 en de te dempen uiteinden van de sloten aan de oostzijde van deelplan 3 én 4. Tijdens het bevissen van de verschillende watergangen zijn de snoek (zie afbeelding 5.1), blankvoorn, rietvoorn en driedoornige stekelbaars gevangen. Uit de bureaustudie blijkt dat er geen beschermde vissoorten voorkomen in het plangebied en de omgeving daarvan.

Amfibieën en reptielen

Het plangebied biedt geschikte biotopen voor algemene amfibieën zoals de kleine watersalamander, bruine- en groene kikker. In de omgeving van het plangebied zijn de zwaarder beschermde amfibieën alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, vinpootsalamander en de reptielen levenbarende hagedis en gladde slang waargenomen. Uit gedetailleerde verspreidingskaarten (o.a. waarneming.nl) blijkt dat deze waarnemingen niet in het kilometerhok waar het plangebied zich in bevindt is waargenomen. Daarnaast blijkt uit de gegevens van de NDFF dat de afgelopen 5 jaar enkel algemene amfibieën zijn waargenomen en dat geen waarnemingen bekend zijn van reptielen in plangebied Noordpolder. Het voorkomen van zwaarder beschermde amfibieën en reptielen is daarom uit te sluiten.

Vlinders en libellen

Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat geen zwaarder beschermde vlinders en libellensoorten voorkomen.

Afbeelding 5.1: Heermoes op schraal grasland en snoek gevangen in noordelijke watergang van deelplan 3.

5.1.2.2

Jagersrust

Vegetatie Traject 2a en 2b

Traject 2a en 2b bestaat voornamelijk uit agrarische percelen, weiland en grasland. Op deze percelen worden greppels gedempt en/of verondiept. Daarnaast zal op traject 2a graafwerkzaamheden plaatsvinden ten behoeve van de realisatie van een ven en om de toplaag van de bodem te verwijderen. Mogelijk zal de bosrand langs de grens van traject 3a uitgedund worden. Het uitdunnen van de bosrand is echter nog niet concreet en hier zal in onder het kopje 'Bosranden traject 2a en 3a' verder op in worden gegaan.

Traject 2a betreft weilanden en agrarische percelen. Op de aangrenzende percelen wordt prei en vlas verbouwd. Ter plaatse van het te realiseren ven is sprake van een weiland dat wordt begraaasd door koeien. Het weiland wordt gedomineerd door algemene grassen en pitrus. Het terrein waarvan de toplaag afgegraven gaat worden betreft weiland en agrarische percelen, gedomineerd door algemene grassen en cultuurgewassen. Traject 2b bestaat uit een perceel met grasland (oostelijk perceel) en een agrarisch perceel (westelijk perceel), met aan de west- en zuidzijde greppels met oevervegetatie. Het grasland wordt gedomineerd door algemene grassen en paardenbloem met hier en daar narcissen en zuring. Het grasland wordt begrensd door een houtwal. Op het agrarisch perceel was geen vegetatie aanwezig ten tijde van het terreinbezoek. De oevervegetatie op de steile oevers van de greppels bestaat voornamelijk uit algemene grassen en brandnetel.

De vegetatie van traject 2a en 2b is opgemaakt uit algemene soorten. Beschermde plantensoorten zijn op basis van de bureaustudie niet waargenomen, tijdens het terreinbezoek niet aangetroffen en worden niet verwacht op basis van de voedselrijkdom van de biotopen.

Vegetatie Traject 3a en 3b en 6

Trajecten 3a, 3b en 6 zijn gelegen in het Natura-2000 gebied Brabantse wal en betreffen agrarische percelen omringd door bos. In traject 6 zal een greppel gedempt/verondiept worden en in traject 3b zal enkel het agrarische gebruik van de percelen verdwijnen. In traject 3a zijn plannen om de oever van de greppel af te graven om een natuurvriendelijke oever en moeraszone te realiseren. Mogelijk zal de bosrand langs de grens van traject 3a uitgedund worden. Het uitdunnen van de bosrand is echter nog niet concreet en hier zal in onder het kopje 'Bosranden traject 2a en 3a' verder op in worden gegaan.

Op traject 3a zullen aan de zuidzijde van de greppel graafwerkzaamheden plaatsvinden in het kader van de aanleg van een natuurvriendelijke oever en moeraszone. De greppel ligt aan de noordzijde van het perceel, heeft steile oevers en grenst aan het agrarisch perceel. De oevervegetatie bestaat voornamelijk uit algemene grassen, brandnetel, paars dovenetel, vogelmuur en smeerwortel. Op het agrarisch perceel was geen vegetatie aanwezig. Op traject 3b is sprake van twee maïsakkers die gescheiden worden door een ruigte strook. Traject 6 betreft een agrarisch perceel met aan de westzijde een greppel.

De vegetatie van traject 3a, 3b en 6 is opgemaakt uit algemene soorten. Beschermde plantensoorten zijn op basis van de bureaustudie niet waargenomen, tijdens het terreinbezoek niet aangetroffen en worden niet verwacht op basis van de voedselrijkdom van de biotopen.

Zoogdieren

Tijdens het terreinbezoek zijn sporen van de ree en molshopen waargenomen. Daarnaast worden soorten als haas, konijn, egel, hermelijn, bunzing en vos verwacht. Het plangebied biedt geschikte biotopen voor algemene muis- en spitsmuissorten. Uit de bureaustudie blijkt dat de zwaarder beschermde eekhoorn en boomarter zijn waargenomen in de omgeving van het plangebied. De trajecten in plangebied Jagersrust bieden geen geschikte biotopen voor deze soorten. Verwacht wordt dat vleermuizen foerageren langs de bosranden in het plangebied. Er worden vooralsnog geen bomen gekapt, dus eventueel aanwezige verblijf- en rustplaatsen van boombewonende vleermuizen worden niet aangetast.

Vogels

Tijdens het terreinbezoek zijn de grote bonte specht, zwarte kraai, merel, ekster en wilde eend waargenomen. Plangebied Jagersrust biedt geschikte nestlocaties voor diverse weidevogel en/of watervogels. Binnen het werkgebied zijn geen geschikte nestlocaties van vogels van categorie 1-4 (boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstraat, havik, huismus, ooievaar, slechtvalk, sperwer, steenuil en wespandief). Jaarrond beschermde nesten zijn dan ook niet aangetroffen.

Vissen

De watergangen die gedempt en/of verondiept gaan worden betreffen greppels. Deze greppels dienen als afwatering voor de aangrenzende agrarische percelen. De greppels zijn niet geschikt voor (beschermde) vissen en het voorkomen van deze soorten is dan ook uit te sluiten.

Amfibieën en reptielen

De verschillende trajecten bieden geschikte biotopen (land- en voortplantingsbiotopen) voor algemene amfibieën zoals de kleine watersalamander, bruine- en groene kikker. In de omgeving van het plangebied zijn de zwaarder beschermde amfibieën alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, vinpootsalamander waargenomen. Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat er deze soorten niet zijn waargenomen in de plangebieden. Uit de bureaustudie blijkt dat de reptielen levenbarende hagedis en gladde slang zijn waargenomen. Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat de levendbarende hagedis aan de rand van het plangebied van traject 3a is waargenomen (zie bijlage 3). De gladde slang is niet in de plangebieden waargenomen. Deze beschermde amfibie- en reptielsoorten bevinden zich in de aangrenzende natuurgebieden (bos- en heidegebieden) en niet op de agrarische percelen van het plangebied. Verder blijkt uit de bureaustudie dat geen zwaarder beschermde vlinders en libellensoorten voorkomen in de verschillende plangebieden van Jagersrust.

Afbeelding 5.2: Greppel, oevervegetatie, akker en bosrand in traject 3a (links) en weiland met algemene grassen en pitrus in traject 2a (rechts).

Bosranden traject 2a en 3a

Opgemerkt wordt dat er nog niet concrete plannen zijn om de bosranden langs traject 2a en 3a uit te dunnen. Hierbij worden bomen gekapt om een meer geleidelijke overgangszone van bos naar open gebied te creëren. De bosranden die mogelijk uitgedund gaat worden zijn onderdeel van Natura-2000 gebied Brabantse Wal. De bosrand grenzend aan traject 2a is in een redelijk uitgedunde staat, ter plaatse van traject 3a is dit niet het geval. De bosranden bestaan uit diverse loof- en naaldbomen, in traject 2a is sprake van struikwas en veel pijpenstro in de ondergroei. In de bomen in de bosranden zijn vele vogelnesten waargenomen, waaronder diverse spechternesten (zie afbeelding 5.3). Jaarrond beschermde nesten (van vogels van categorie 1-4) zijn niet uit te sluiten. Vooral in de oudere en dode bomen zijn vele kieren en gaten waargenomen die geschikte vaste rust- en/of verblijfplaatsen bieden voor vleermuizen. De bosrand biedt verder een geschikt leefgebied voor soorten als de in de omgeving waargenomen eekhoorn en boommarter. Er zijn echter geen sporen en/of nesten van deze soorten aangetroffen. Er is een oud vossennest aangetroffen en verder zouden in de bosranden beschermde reptielen zoals de levenbarende hagedis en gladde slang voor kunnen komen.

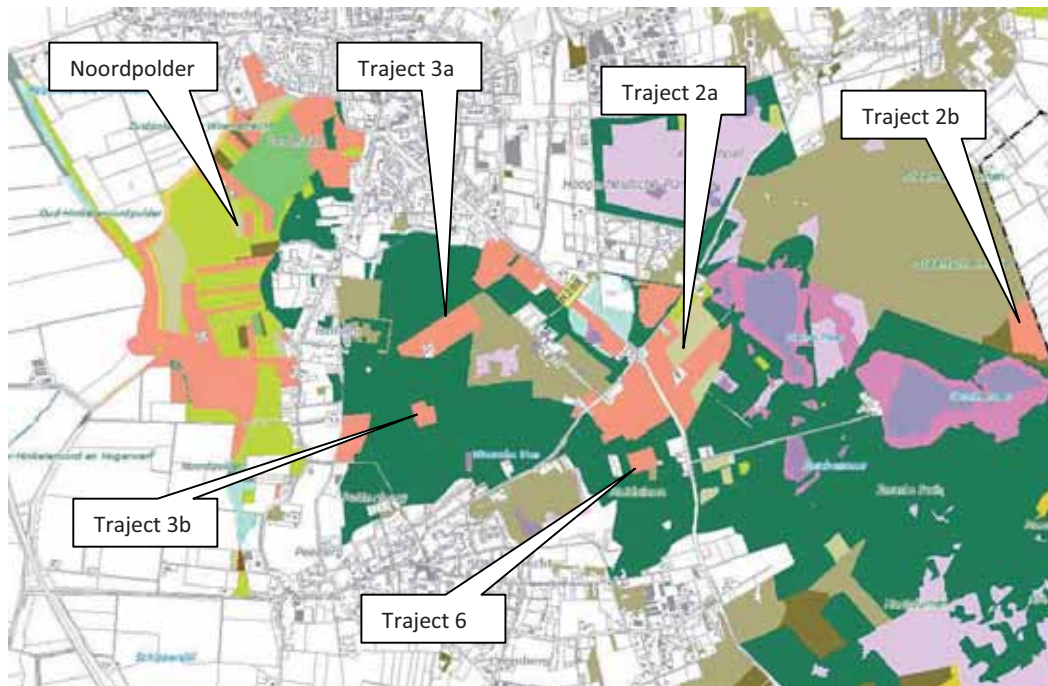

Afbeelding 5.3: Spechternesten (links) en gat in boom met vogelnest (rechts) in bomen in de bosranden

5.2 Beschermde gebieden

5.2.1 Noordpolder

Plangebied Noordpolder maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (zie afbeelding 5.4) en is aangewezen als reservaatgebied en Natte Natuurparel (NNP). De natuurbeheertypen in het plangebied betreffen vochtig hooiland, flora- en faunarijck grasland en -akker, vochtig bos met productie en nog om te vormen van landbouw. Circa 350 meter ten oosten van de Noordpolder ligt het Natura 2000-gebied Brabantse wal.

Afbeelding 5.4: Natuurbeheertypen van EHS in plangebied Noordpolder en verschillende trajecten van plangebied Jagersrust (bron: website provincie Noord-Brabant).

5.2.2 Jagersrust

Alle trajecten van plangebied Jagersrust zijn onderdeel van EHS (zie afbeelding 5.3). Daarnaast bevinden de trajecten, met uitzondering van traject 2a, zich in het Natura 2000-gebied Brabantse Wal (zie afbeelding 5.5 en 5.6). Traject 2a grenst wel aan dit Natura-2000 gebied. De natuurbeheertypen in de verschillende trajecten betreft voornamelijk 'om te vormen van landbouw'. In traject 2a is daarnaast nog sprake van natuurbeheertype 'Kruiden of faunarijke akker' en 'Kruiden en faunarijke grasland'.

Binnen het Natura 2000-gebied valt het Vogelrichtlijngebied 'Brabantse Wal'. Dit gebied strekt zich uit van Bergen op Zoom tot aan de grens met België en is gelegen in de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal en Woensdrecht. Het gebied is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van wespandief, nachtzwaluw, zwarte specht, boomleeuwerik, dodaars en geoorde fuut als broedvogel.

Daarnaast is traject 2b onderdeel van het Habitatrichtlijngebied 'Ossendrecht'. Dit gebied is aangewezen als Habitatrichtlijn vanwege de aanwezigheid van de volgende habitattypen en beschermde soorten:

- Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista* (habitattype 2310)
- Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot de Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea (habitattype 3130)
- Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix* (habitattype 4010)
- Kamsalamander
- Drijvende waterweegbree

Afbeelding 5.5: Ligging van traject 3a, 3b en 6 in het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal' (bron: website provincie Noord-Brabant).

Afbeelding 5.6: Ligging van traject 2a en 2 in het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal' (bron: website provincie Noord-Brabant).

6 Toetsing natuurwetgeving

6.1 Effecten beschermde soorten

Uit de bureaustudie en de terreinbezoeken blijkt dat op diverse locaties (zwaarder) beschermde diersoorten worden verwacht. In de volgende paragrafen worden per locatie kort de voorgenomen werkzaamheden en consequenties besproken.

6.1.1 Noordpolder

De voorgenomen werkzaamheden in deelplan 3 en 4 in plangebied Noordpolder betreffen het dempen of verondiepen van watergangen, het aanbrengen van duikers, maaiveldophoging en graafwerkzaamheden ten behoeve herstel van oude kreekloop en realiseren van natuurvriendelijke oevers en moeraszones.

Broedvogels

Het plangebied biedt geschikte nestlocaties voor allerlei (algemene) vogelsoorten. Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal half maart tot en met half augustus) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Er is een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en bij verwijdering van de broedplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten. Jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen. In de gebieden waar de werkzaamheden plaats gaan vinden bieden geen geschikte nestlocaties voor deze soorten. Effecten op vaste verblijfplaatsen van categorie 1-4-vogelsoorten zijn uit te sluiten

Voor de voorgenomen werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot en half augustus). Alle vogelnesten zijn namelijk beschermd tijdens het broedseizoen. Daarom wordt geadviseerd de om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Als alle werkzaamheden aanvangen buiten het broedseizoen is sprake van permanente verstoring en wordt voorkomen dat vogels tot broeden komen in de gebieden waar gewerkt wordt. De werkzaamheden kunnen dan eventueel doorlopen tot in het broedseizoen.

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd worden (of aanvangen), komt de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige broedvogels komt niet in gevaar.

Zoogdieren

Er zijn geen zwaardere beschermde zoogdieren aangetroffen in het plangebied. Het plangebied biedt geen geschikt biotoop voor de in de directe omgeving voorkomende eekhoorn en boomarter. Algemene zoogdieren zoals ree, haas, konijn, mol, egel, bunzing, hermelijn en vos hebben zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze algemene soorten.

In het plangebied worden foeragerende vleermuizen verwacht. Negatieve effecten op vleermuizen door de geplande ontwikkeling zijn uit te sluiten. Alleen wanneer er sprake is van het verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageerplaatsen van vleermuizen zijn maatregelen noodzakelijk. Dergelijke verstoring is hier niet aan de orde. Om de lichtgevoelige vleermuizen niet te hinderen tijdens het foerageren, wordt aanbevolen om alleen bij daglicht te werken. Mocht er bij schemering gewerkt worden dan wordt geadviseerd zo min mogelijk verlichting aan te brengen en deze alleen te schijnen op het daadwerkelijke werkvlak.

De gunstige staat van instandhouding van de zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep. Aanbevolen wordt om alleen bij daglicht te werken om lichtgevoelige vleermuizen niet te hinderen tijdens het foerageren.

Reptielen en amfibieën

Uit de bureaustudie komt naar voren dat de zwaarder beschermde Alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, vinpootsalamander, levenbarende hagedis en gladde slang in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat in plangebied Noordpolder geen waarneming van beschermde amfibieën en reptielen bekend zijn. Gezien de biotopen in het plangebied, de verspreiding van deze soorten in de omgeving en hun habitateisen, is de aanwezigheid van en zijn effecten op deze soorten uit te sluiten. Om effecten op algemene amfibieën te beperken wordt aanbevolen om de werkzaamheden aan de watergangen niet in de kwetsbare voortplantingsperiode (globaal maart - juli) uit te voeren.

De gunstige staat van instandhouding van de amfibieën en reptielen wordt niet aangetast door de voorgenomen werkzaamheden.

Vissen

Tijdens het (intensief) bevissen van de watergangen binnen het plangebied zijn geen zwaarder beschermde vissoorten waargenomen. Deze komen op basis van de bureaustudie ook niet voor in het plangebied en de omgeving. Effecten zijn dan ook uit te sluiten.

Wel zijn een aantal algemeen voorkomende vissoorten waargenomen. Aanbevolen wordt de werkzaamheden aan de watergangen (dempen, verondiepen, graafwerkzaamheden) vanaf één kant van de watergang naar de ander kant uit te voeren. Op deze wijze kunnen de aanwezige vissen tijdig ontsnappen.

De gunstige staat van instandhouding van vissen wordt niet aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Aanbevolen wordt om bij de werkzaamheden aan de watergangen te werken vanaf één kant.

Planten

Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen in het plangebied. Uit de bureaustudie blijkt dat er geen zwaarder beschermde plantensoorten voorkomen in het plangebied. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Wel komen een aantal bijzondere en kenmerkende plantensoorten voor (o.a. brede wespenorchis, rijstgras, brede waterpest, holpijp, duizendknoopfonteinkruid, groot blaasjeskruid, waterviolier, knolsteenbreek en zwanenbloem). Uit de gegevens van de NDFF en Natuurmonumenten blijkt dat deze soorten niet zijn waargenomen op de locaties waar gewerkt wordt (zie bijlage 3), maar de aanwezigheid is niet uit te sluiten. Aanbevolen wordt om deze planten ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden voorafgaand uit te steken en elders op een geschikte locatie binnen het plangebied terug te plaatsen.

Effecten op zwaarder beschermde soorten zijn uit te sluiten. Wel wordt aanbevolen om ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden de voor het gebied kenmerkende soorten te verplaatsen.

Vlinders en Libellen

Er zijn geen beschermde vlinder- en/of libelsoorten aangetroffen in het plangebied. Op basis van de bureaustudie komen geen zwaarder beschermde soorten voor in het plangebied. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Effecten op zwaarder beschermde vlinders en libellen zijn uit te sluiten.

6.1.2 Jagersrust

De voorgenomen werkzaamheden in de verschillende trajecten in plangebied jagersrust betreffen het dempen en/of verondiepen van watergangen en het afgraven van een ven, oevers van greppels en toplaag van de bodem. Mogelijk zal ook de bosranden grenzen aan traject 2a en 3a uitgedund gaan worden, waarbij bomen gekapt gaan worden. Deze plannen zijn echter niet concreet. Daarom worden in aparte alinea's ingegaan op het effect.

Broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal half maart tot en met half augustus) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Er is een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en bij verwijdering van de broedplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten. Jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen en in de gebieden waar de werkzaamheden plaats gaan vinden bieden geen schikte nestlocaties voor deze soorten. Effecten op vaste verblijfplaatsen van categorie 1-4-vogelsoorten zijn uit te sluiten.

Opgemerkt wordt dat indien de bosranden nabij traject 2a en 3a uitgedund worden, effecten op (jaarrond beschermde) nesten en nesten van kenmerkende soorten **niet** zijn uit te sluiten zonder nader onderzoek.

Voor de voorgenomen werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot en met half augustus). Alle vogelnesten zijn namelijk beschermd tijdens het broedseizoen. Daarom wordt geadviseerd de om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Als alle werkzaamheden aanvangen buiten het broedseizoen is sprake van permanente verstoring en wordt voorkomen dat vogels tot broeden komen in de gebieden waar gewerkt wordt. De werkzaamheden kunnen dan eventueel doorlopen tot in het broedseizoen.

Indien de bosranden niet uitgedund worden en de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd worden (of aanvangen), komt de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige broedvogels komt niet in gevaar.

Indien de bosranden wel uitgedund gaan worden is nader onderzoek naar (jaarrond beschermde) nesten noodzakelijk.

Zoogdieren

Er zijn geen zwaardere beschermde zoogdieren aangetroffen in het plangebied. Het plangebied biedt geen geschikt biotoop voor de in de directe omgeving waargenomen eekhoorn en boomarter. Ook in de bosranden grenzend aan het plangebied zijn geen nesten en/of sporen van deze soorten waargenomen. Algemene zoogdieren zoals ree, haas, konijn, mol, egel, bunzing, hermelijn en vos hebben zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze algemene soorten.

In het plangebied worden foeragerende vleermuizen verwacht. Negatieve effecten op vleermuizen worden echter niet verwacht door de geplande ontwikkeling. Alleen wanneer er sprake is van het verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageerplaatsen van vleermuizen zijn maatregelen noodzakelijk. Dergelijke verstoring is hier niet aan de orde. Om de lichtgevoelige vleermuizen niet te hinderen tijdens het foerageren, wordt aanbevolen om alleen bij daglicht te werken. Mocht er bij schemering gewerkt worden dan wordt geadviseerd zo min mogelijk verlichting aan te brengen en deze alleen te schijnen op het daadwerkelijke werkvlak.

Opgemerkt wordt dat indien de bosranden grenzend aan traject 2a en 3a uitgedund worden, effecten op vleermuizen niet zijn uit te sluiten. Alle vleermuissoorten zijn zwaarder beschermd onder de Flora- en

faunawet. Bij het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, hopen of scheuren van voornamelijk grote bomen.

In de bosranden zijn bomen aanwezig met hopen en gaten die geschikt zijn voor boombewonende vleermuizen. Op basis van de aanwezigheid van deze bomen en de bureaustudie zijn vaste verblijf en/of rustplaatsen van de rosse vleermuis en watervleermuis in het plangebied niet uit te sluiten zonder nader onderzoek (april t/m oktober). Op basis van een dergelijk onderzoek zijn de effecten van de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied op mogelijk aanwezige vleermuizen te bepalen.

*Indien de bosranden **niet** worden uitgedund zijn effecten op zwaarder beschermde zoogdieren uit te sluiten.*

*Indien de bosranden **wel** worden uitgedund, zijn effecten op vleermuizen niet uit te sluiten zonder **nader onderzoek**.*

Reptielen en amfibieën

Uit de bureaustudie komt naar voren dat de zwaarder beschermde alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker, poelkikker, vinpootsalamander, levenbarende hagedis en gladde slang in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat aan de rand van plangebied traject 3a de levendbarende hagedis te zijn waargenomen (zie bijlage 3). Er zijn geen waarneming in de plangebieden bekend van de overige soorten. De plangebieden zelf bieden geen geschikte biotopen voor deze soorten. Waarschijnlijk komen deze soorten alleen voor in de nabijgelegen natuurgebieden. Gezien de biotopen in het plangebied en hun habitateisen, worden deze soorten niet verwacht in de plangebieden. Effecten zijn daarom uit te sluiten.

Opgemerkt wordt dat indien de bosranden uitgedund gaan worden effecten niet zijn uit te sluiten. Het kappen van de bomen zal in dit geval buiten de kwetsbare periode van deze amfibieën en reptielen dienen te worden. Een 'veilige periode' is september-oktober, omdat deze maanden doorgaans na de voortplantingsperiode en vóór de overwinteringsperiode vallen.

De gunstige staat van instandhouding van de amfibieën en reptielen wordt niet aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Indien de bosrand uitgedund gaat worden dienen de bomen gekapt te worden buiten de kwetsbare periode van amfibieën en reptielen.

Vissen

In plangebied Jagersrust bevinden zich geen geschikte watergangen voor (beschermde) vissen. Uit de bureaustudie blijkt dat er geen zwaarder beschermde soorten voorkomen in de plangebieden en de omgeving. Effecten zijn dan ook uit te sluiten.

De gunstige staat van instandhouding van vissen wordt niet aangetast door de voorgenomen werkzaamheden.

Planten

Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen in het plangebied. Uit de bureaustudie blijkt dat er geen zwaarder beschermde plantensoorten voorkomen in het plangebied. De plangebieden herbergen ook geen geschikt habitat of standplaatsfactoren voor de beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Effecten op zwaarder beschermde plantensoorten zijn uit te sluiten.

Vlinders en Libellen

Er zijn geen beschermde vlinder- en/of libelsoorten aangetroffen in het plangebied. Op basis van de bureaustudie komen geen zwaarder beschermde soorten voor in het plangebied. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Effecten op zwaarder beschermde vlinders en libellen zijn uit te sluiten.

6.2 Effecten beschermde gebieden

6.2.1 Noordpolder

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting van de wezenlijke kenmerken sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Plangebied Noordpolder maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en is aangewezen als reservaatgebied en Natte Natuurparel. De natuurbeheertypen in het plangebied betreffen 'Vochtig hooiland', 'Kruiden- en faunarijck grasland', 'Kruiden of faunarijck akker', 'Vochtig bos met productie' en 'Nog om te vormen van landbouw'.

De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd om de Noordpolder verder te ontwikkelen als natuurgebied, waarbij het agrarisch gebruik wordt verminderd. Gezien de aard van de werkzaamheden is sprake van tijdelijke ruimtelijke beslaglegging. Echter, hierna kan de vegetatie zich weer herstellen. De werkzaamheden zullen bijdragen aan de natuurwaarden van de EHS. De ontwikkeling heeft geen negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Vanuit dit oogpunt zijn er voor de beoogde ontwikkeling in relatie tot de EHS geen belemmeringen.

Circa 350 meter ten oosten van de Noordpolder ligt het Natura 2000-gebied 'Brabantse wal'. Gezien de beperkte impact van de voorgenomen werkzaamheden en de afstand zijn effecten voorbij deze afstand op voorhand uit te sluiten.

6.2.2 Jagersrust

Alle trajecten van plangebied Jagersrust zijn onderdeel van EHS. De natuurbeheertypen in de verschillende trajecten betreft voornamelijk 'Om te vormen van landbouw'. In traject 2a is daarnaast nog sprake van natuurbeheertype 'Kruiden of faunarijck akker' en 'Kruiden en faunarijck grasland'.

De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd om de trajecten van Jagersrust te betrekken bij het aangrenzende natuurgebied en verder te ontwikkelen, waarbij de intensiteit van agrarisch gebruik wordt verminderd. Gezien de aard van de werkzaamheden is sprake van tijdelijke ruimtelijke beslaglegging. Echter hierna kan de vegetatie zich weer herstellen. De werkzaamheden zullen naar verwachting bijdragen aan de natuurwaarden van de EHS. De voorgenomen werkzaamheden hebben geen negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Vanuit dit oogpunt zijn er voor de beoogde ontwikkeling in relatie tot de EHS geen belemmeringen.

Daarnaast bevinden de trajecten zich in het Natura 2000-gebied 'Brabantse Wal', met uitzondering van traject 2a. Traject 2a grenst wel aan dit gebied. Binnen het Natura 2000-gebied valt het Vogelrichtlijngebied 'Brabantse Wal'. Het gebied is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van wespandief, nachtzwaluw, zwarte specht, boomleeuwerik, dodaars en geoorde fuut als broedvogel. Daarnaast is traject 2b onderdeel van het Habitatrictlijngebied 'Ossendrecht' wat ook binnen de Natura 2000 valt. Dit gebied is aangewezen als Habitatrictlijn vanwege de aanwezigheid van:

- Psammofiele heide met Calluna en Genista (habitattype 2310)
- Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorende tot de Littorelletalia uniflorea en/of Isoeto-Nanojuncetea (habitattype 3130)
- Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix (habitattype 4010)
- Kamsalamander
- Drijvende waterweegbree

De trajecten in plangebied Jagersrust betreffen agrarische percelen. De habitattypen zijn niet aanwezig in de plangebieden van Jagersrust en worden daarom niet aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Ook het leefgebied van de kamsalamander, drijvende waterweegbree en de wespandief, nachtzwaluw, zwarte specht, boomleeuwerik, dodaars en geoorde fuut worden niet aangetast. De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd om verdroging tegen te gaan en de waterkwaliteit te verbeteren en hebben daarom naar verwachting geen negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal'.

Opgemerkt wordt dat indien de bosranden grenzend aan traject 2a en 3a uitgedund gaan worden er wel sprake is van mogelijke negatieve effecten op de EHS (met natuurbeheertype 'Dennen-, eiken- en beukenbos') en Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal'. Bij het uitdunnen van de bosrand worden bomen gekapt. Tijdens het terreinbezoek zijn vele vogelnesten waaronder spechtnesten (mogelijk van de zwarte specht) waargenomen. Indien bomen worden gekapt worden mogelijk nesten van vogelsoorten aangetast die opgenomen zijn als doelsoorten in het Vogelrichtlijngebied.

Indien de bosrand uitgedund gaat worden hebben de werkzaamheden mogelijk een negatief effect op de wezenlijke kenmerken, waarden en doelsoorten van de EHS en het Natura-2000 gebied. Indien zorgvuldig om wordt gegaan met de selectie van de te kappen bomen zijn er geen negatieve effecten op de beschermde gebieden. Bomen waarvan potentieel geschikt zijn voor vleermuizen en jaarrond beschermde vogelnesten en nesten van de doelsoorten van (wespendief, nachtzwaluw, zwarte specht en boomleeuwerik) dienen behouden blijven. Indien dit niet mogelijk en/of gewenst is, zijn er voor de deze werkzaamheden belemmeringen in relatie tot Natura-2000 en EHS. Het is dan noodzakelijk om een compensatieplan (EHS) en een voortoets (Nb-wet) op te stellen.

7 Conclusies

7.1 Conclusies soortenbescherming

7.1.1 *Noordpolder*

In deelplan 3 en 4 van plangebied Noordpolder zijn geen zwaarder beschermde soorten (Tabel 2- en 3 soorten) aangetroffen of te verwachten die de voorgenomen ruimtelijke werkzaamheden wezenlijk kunnen beïnvloeden. In het kader van Flora- en faunawet zijn er vanuit flora en fauna geen belemmeringen voor de voorgenomen ontwikkeling.

Voor de voorgenomen werkzaamheden dient rekening gehouden te worden dat er tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot half augustus) ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden broedvogels aanwezig kunnen zijn. Daarnaast geldt voor algemene amfibieën en vissen ter plaatse de zorgplicht. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden uit te voeren in de periode september t/m februari, buiten het broedseizoen van vogels en de kwetsbare voortplantingsperiode van amfibieën en vissen.

Daarnaast wordt geadviseerd om mogelijk aanwezige kenmerkende plantensoorten ter plaatse van de voorgenomen werkzaamheden voortijdig te verplaatsen.

Vervolgstappen

Op basis van de hierboven beschreven toetsing zijn geen vervolgstappen voor de Noordpolder noodzakelijk.

7.1.2 *Jagersrust*

In de verschillende trajecten van plangebied Jagersrust zijn geen zwaarder beschermde soorten (Tabel 2- en 3 soorten) aangetroffen of te verwachten die de voorgenomen ruimtelijke werkzaamheden wezenlijk kunnen beïnvloeden. In het kader van Flora- en faunawet zijn er vanuit flora en fauna geen belemmeringen voor de voorgenomen ontwikkeling.

Voor de voorgenomen werkzaamheden dient rekening gehouden te worden dat er tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot half augustus) broedvogels aanwezig kunnen zijn in het plangebied. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Daarnaast geldt voor algemene amfibieën en vissen ter plaatse de zorgplicht. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden uit te voeren in de periode september t/m februari, buiten het broedseizoen van vogels en de kwetsbare voortplantingsperiode van amfibieën en vissen.

Indien de bosranden ter plaatse van traject 2a en 3a van plangebied Jagersrust uitgedund gaan worden, zijn er wel mogelijke belemmeringen vanuit de Flora- en Faunawet aan de orde. Het is niet uit te sluiten dat sprake is van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen en jaarrond beschermde nesten in deze bosranden zonder dat nader onderzoek is uitgevoerd.

Vervolgstappen

Indien de bosranden in traject 2a en 3a **niet** uitgedund gaan worden, zijn er op basis van de hierboven beschreven toetsing geen vervolgstappen noodzakelijk.

Indien de bosranden in traject 2a en 3a **wel** uitgedund gaan worden, dient dit dusdanig te gebeuren dat kansrijke bomen voor vleermuizen en vogelnesten behouden blijven. Als dit niet mogelijk is, dan is het noodzakelijk om nader onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van vleermuizen en jaarrond beschermde nesten om het effect van aantasting of verstoring te kunnen inschatten.

7.2 Conclusies gebiedenbescherming

7.2.1 *Noordpolder*

Plangebied Noordpolder maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en is aangewezen als reservaatgebied en Natte Natuurparel. De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd om de Noordpolder verder te ontwikkelen als natuurgebied, waarbij het agrarisch gebruik wordt verminderd. De werkzaamheden zullen naar verwachting bijdragen aan de natuurwaarden van de EHS. De ontwikkeling heeft geen effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Vanuit dit oogpunt zijn er voor de beoogde ontwikkeling in relatie tot de EHS geen belemmeringen.

Circa 350 meter ten oosten van de Noordpolder ligt het Natura 2000-gebied 'Brabantse wal'. Gezien de beperkte impact van de voorgenomen werkzaamheden en de afstand zijn effecten voorbij deze afstand op voorhand uit te sluiten.

7.2.2 *Jagersrust*

De verschillende trajecten van plangebied maken onderdeel uit het Natura-2000 gebied 'Brabantse Wal' en/of van de Ecologische hoofdstructuur. Indien de bosranden in traject 2a en 3a **niet** uitgedund gaan worden zijn **geen** negatieve effecten te verwachten op de richtlijnen en wezenlijke kenmerken van de Brabantse wal en de EHS. Indien de bosranden **wel** uitgedund gaan worden, zijn er **wel** mogelijke negatieve effecten te verwachten, tenzij zorgvuldig om wordt gegaan met de selectie van de te kappen bomen. Bomen die potentieel geschikt zijn voor vleermuizen en jaarrond beschermde vogelnesten en nesten van de doelsoorten van het Vogelrichtlijngebied (wespandief, nachtzwaluw, zwarte specht en boomleeuwerik) dienen behouden blijven. Indien dit niet mogelijk en/of gewenst is, dan is een compensatieplan (EHS) en een voortoets (Nb-wet) noodzakelijk.

7.3 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en verkennend terreinbezoek. Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (zwaarder) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage en/of nader onderzoek kunt u contact opnemen met ons bureau.

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijke belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;

- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken (EZ) dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

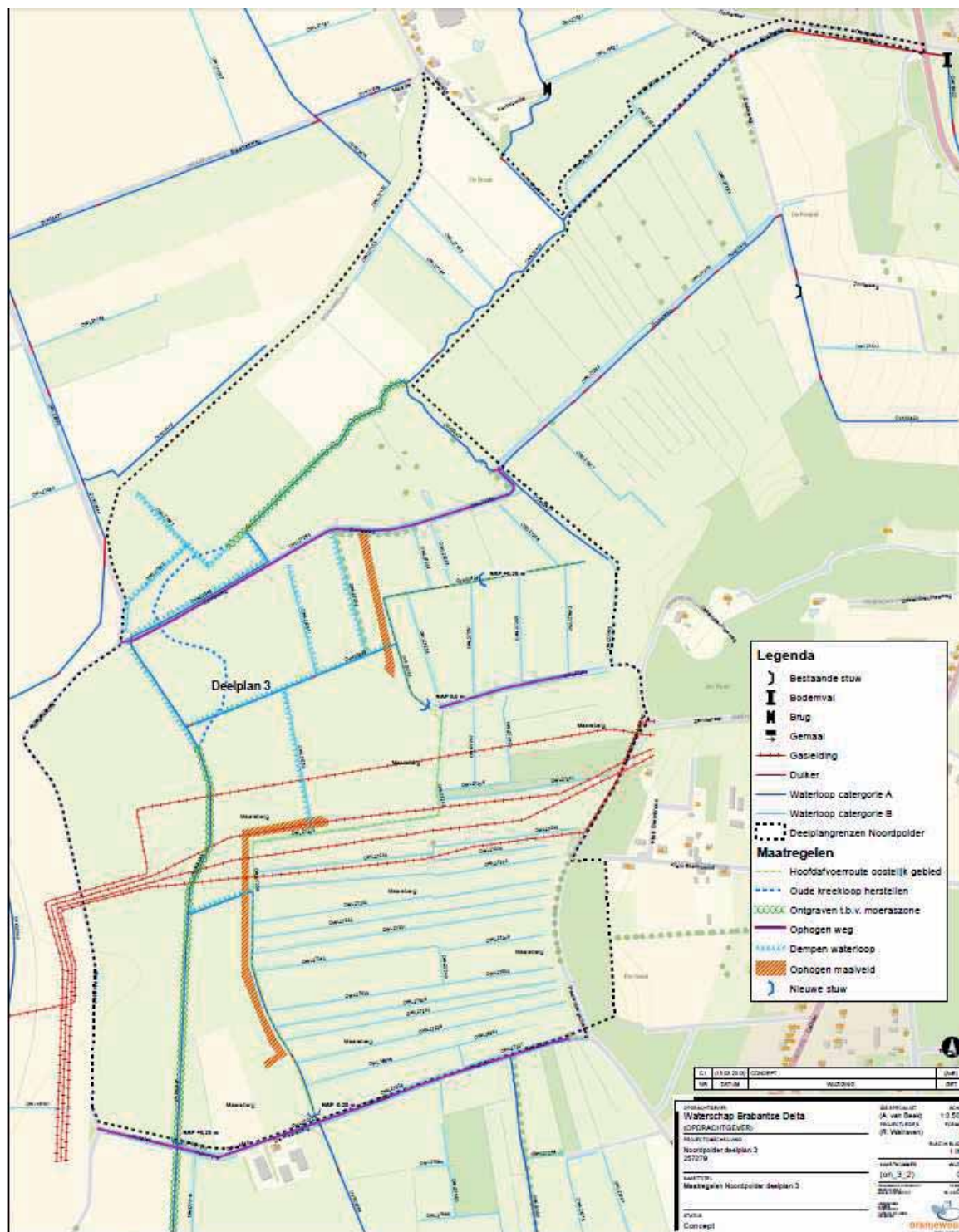
Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

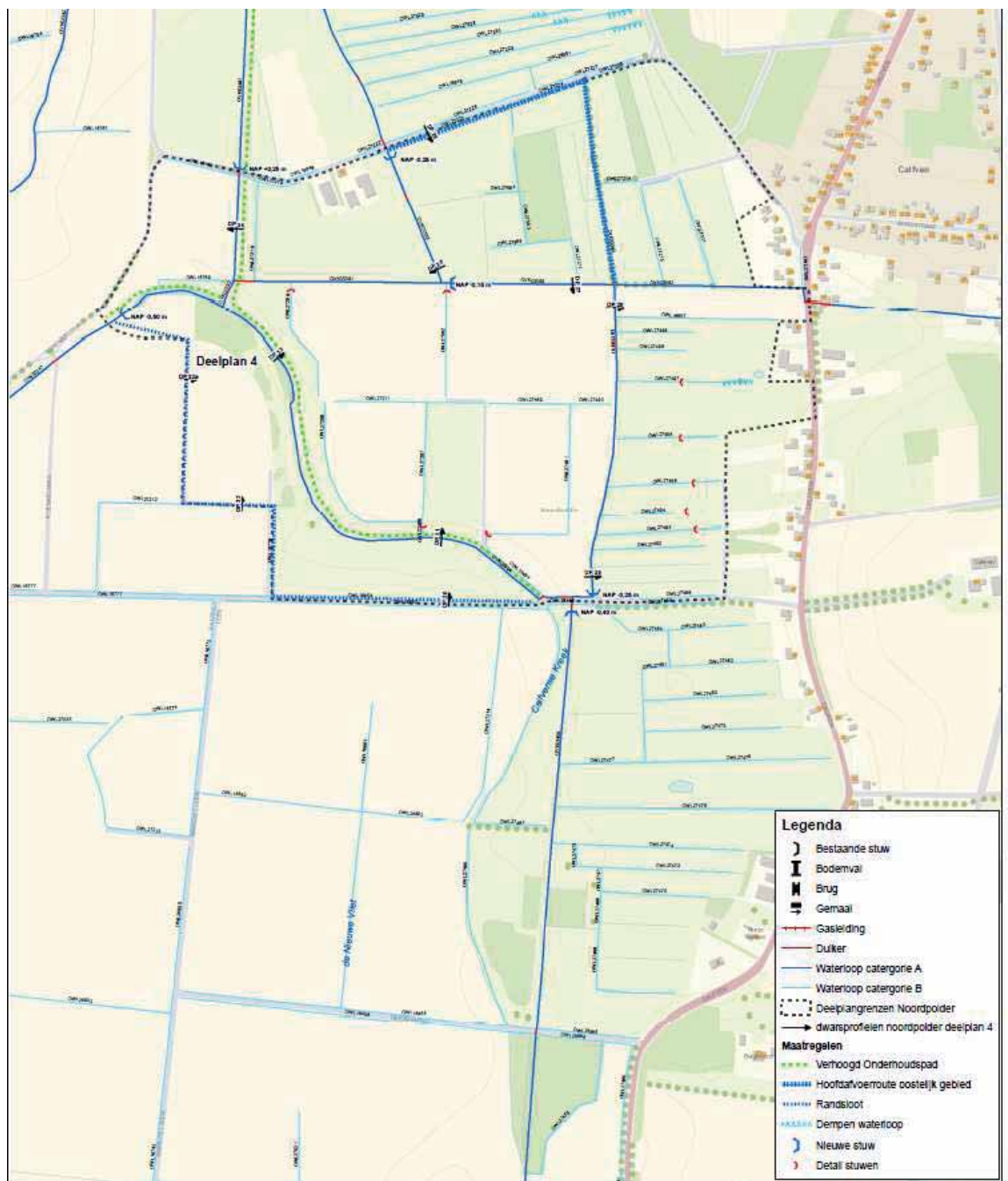
Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Bijlage 2: Locaties maatregelen

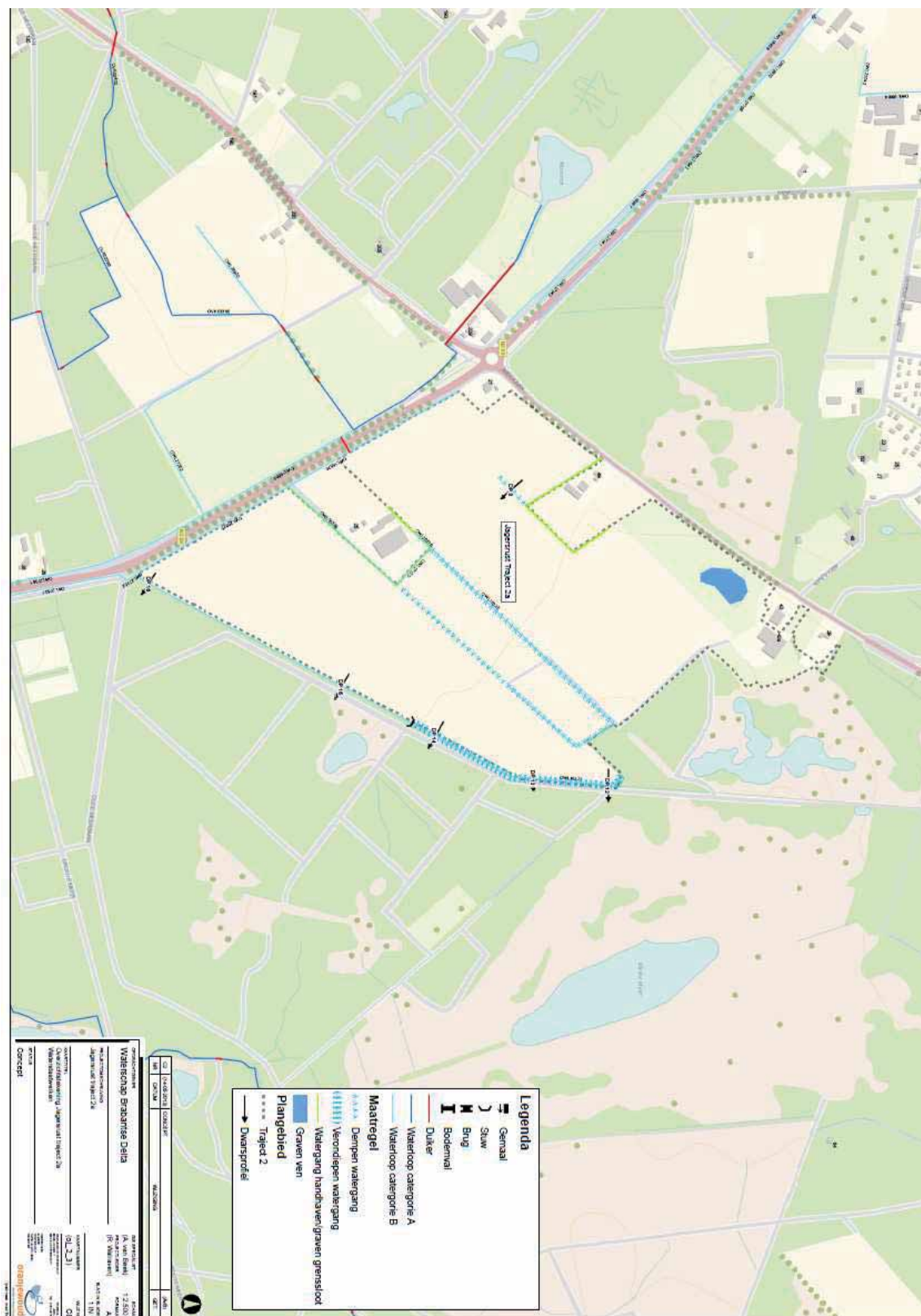
Noordpolder deelplan 3

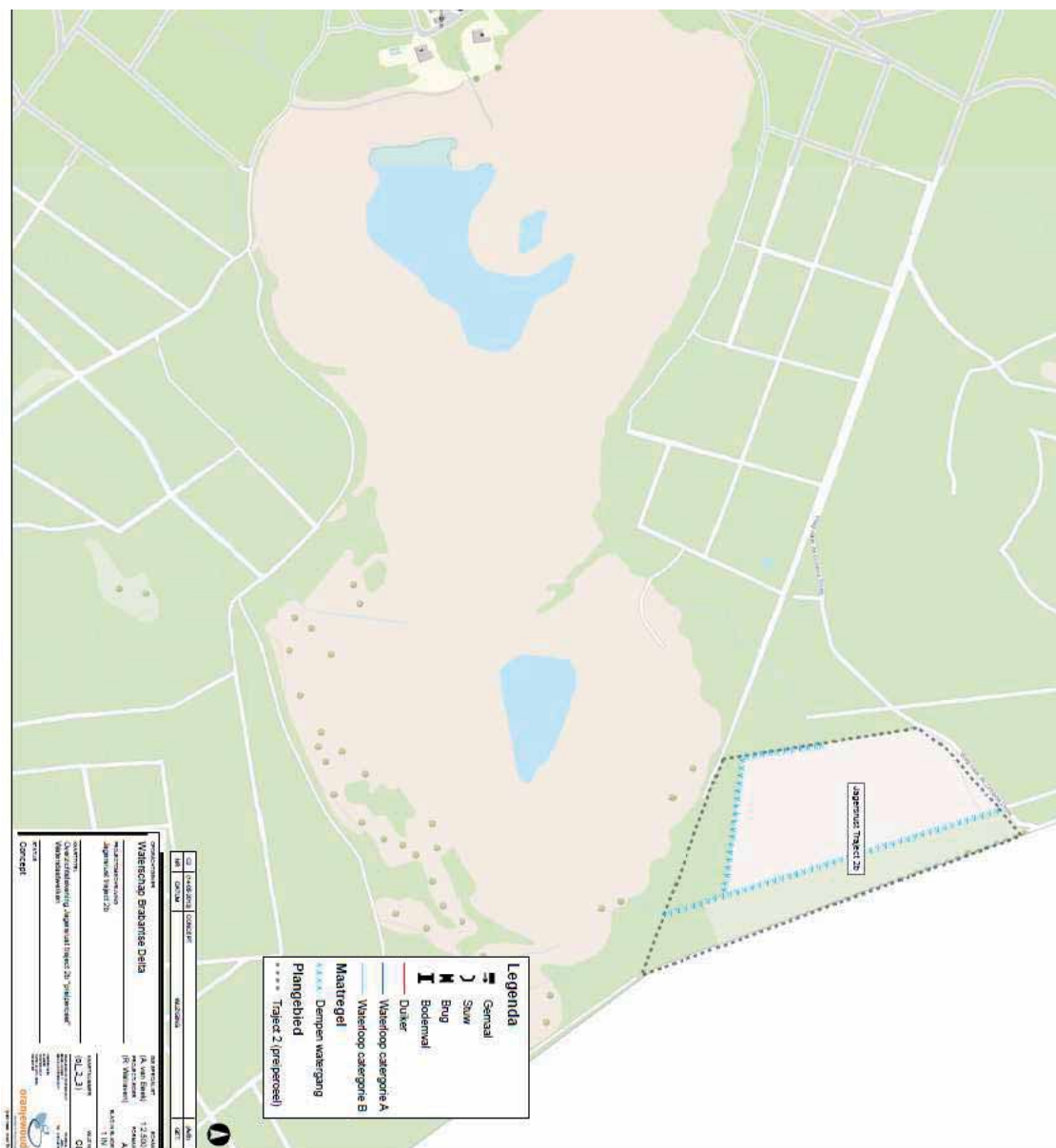
Noordpolder deelplan 4

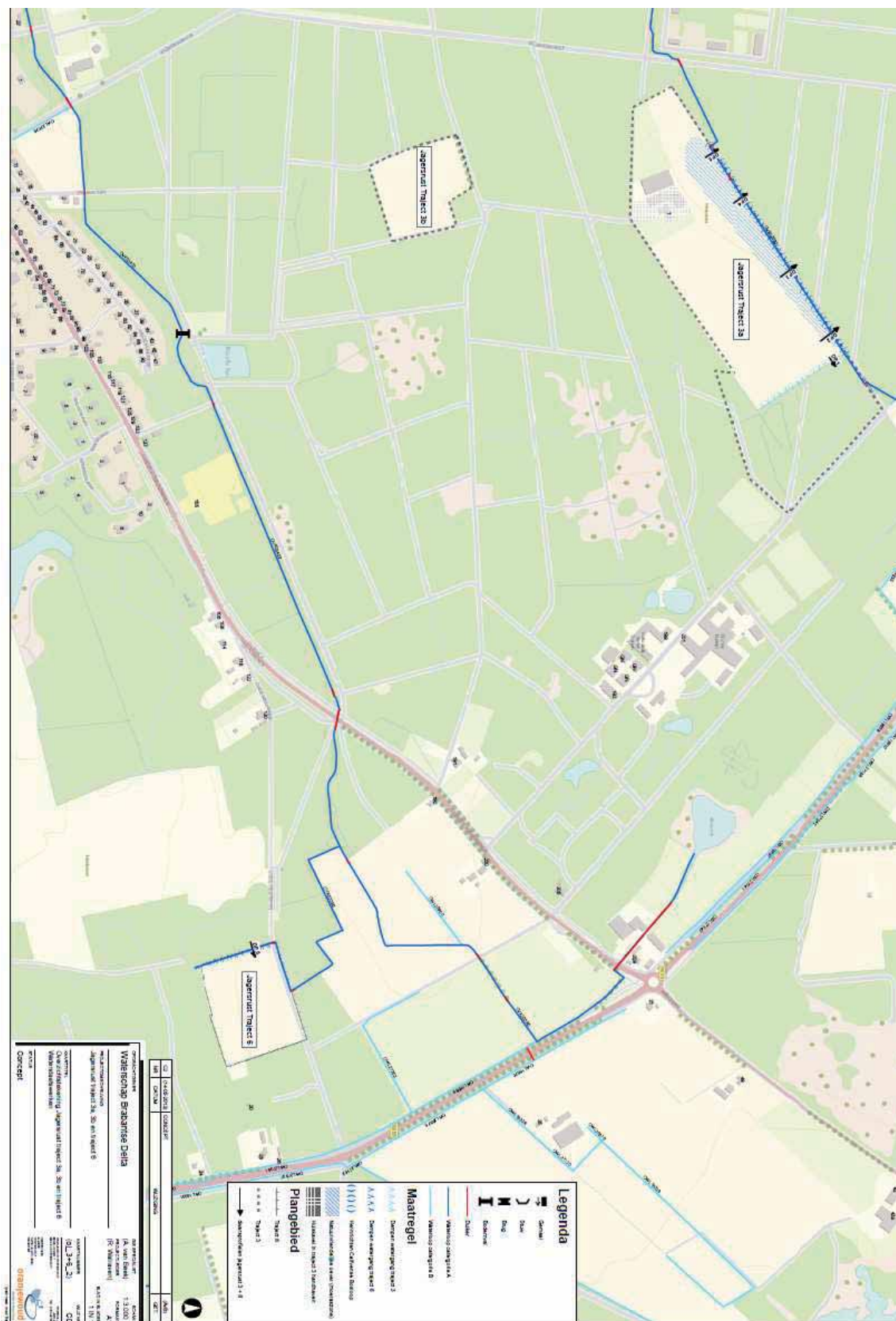
Jagersrust traject 2a

Jagersrust traject 2b

Jagersrust traject 3a, 3b en 6

Bijlage 3: Kaarten waarnemingen beschermde en/of bijzondere soorten

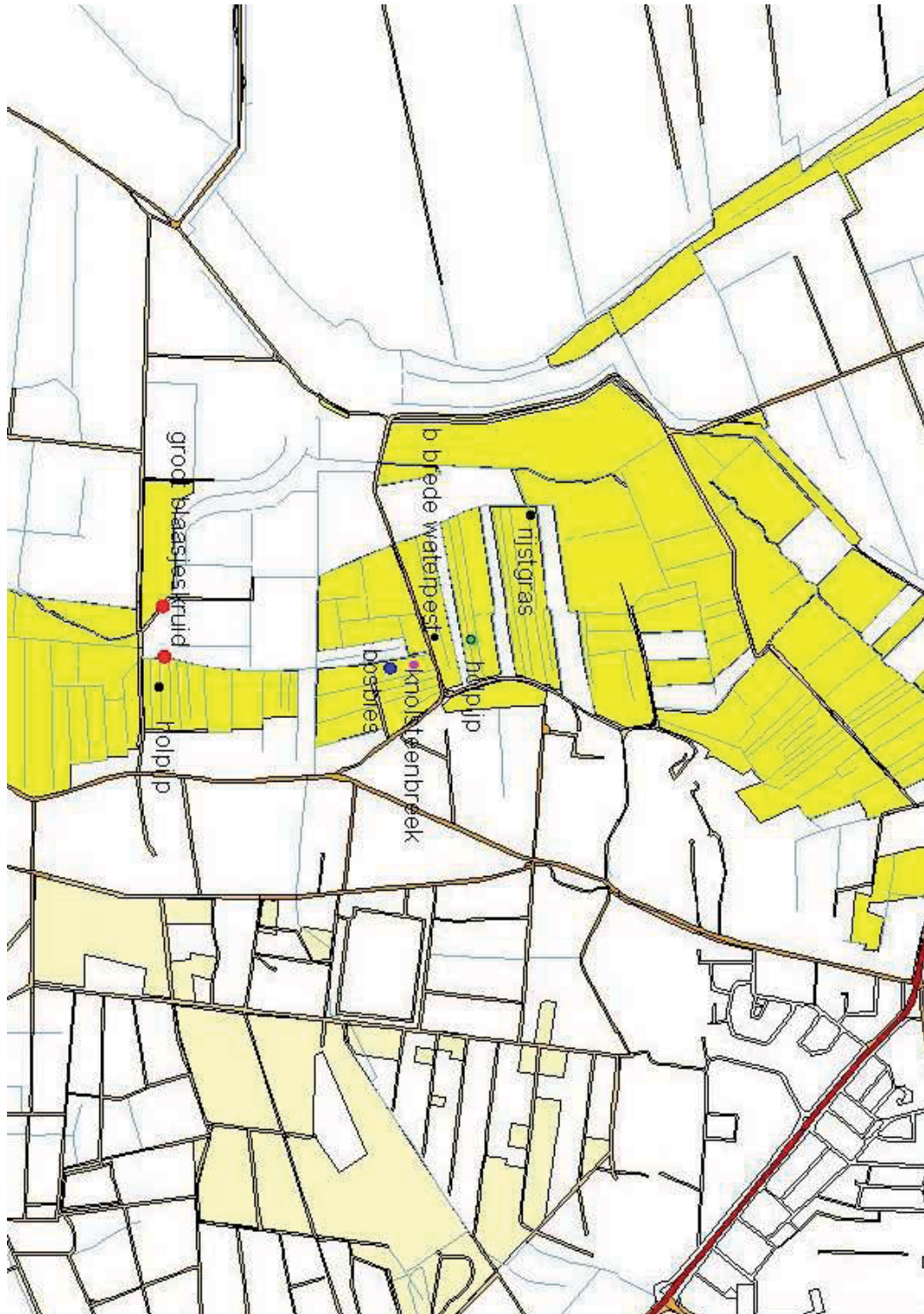
NDFF: Noordpolder deelplan 3

NDFF: Noordpolder deelplan 4

Natuurmonumenten: Noordpolder deelplan 3 en 4

NDFF: Jagersrust traject 3a en 3b

